

EVOLUȚIA POLITICILOR, MECANISMELOR ECONOMICE ALE SUA: REFLECȚII, CONCLUZII

Marina PRODAN, Alexandru NEGRUȚĂ, Elena BARBĂCARU, Boris COREȚCHI

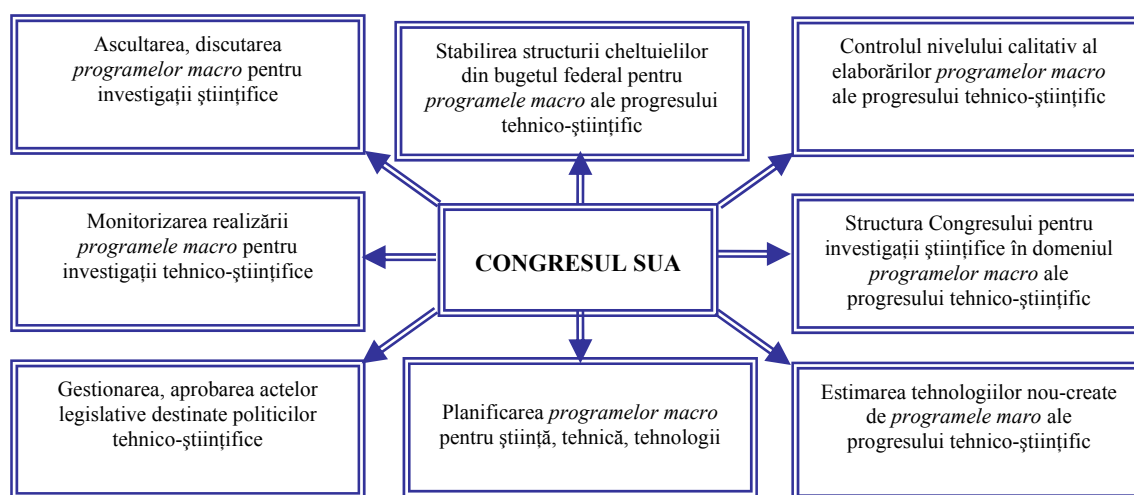
Catedra Marketing și Relații Economice Internaționale

The United States is the third largest producer of oil in the world, as well as its largest importer. It is the world's number one producer of electrical and nuclear energy, as well as liquid natural gas, sulfur, phosphates, and salt. While agriculture accounts for just under 1% of GDP, the United States is the world's top producer of corn and soybeans. The New York Stock Exchange is the world's largest by dollar volume. Coca-Cola and McDonald's are the two most recognized brands in the world. In the third quarter of 2009, the American labor force comprised 154.4 million people. Of those employed, 81% had jobs in the service sector. With 22.4 million people, government is the leading field of employment. About 12% of workers are unionized, compared to 30% in Western Europe. The World Bank ranks the United States first in the ease of hiring and firing workers. Between 1973 and 2003, a year's work for the average American grew by 199 hours. Partly as a result, the United States maintains the highest labor productivity in the world. In 2008, it also led the world in productivity per hour, overtaking Norway, France, Belgium and Luxembourg, which had surpassed the United States for most of the preceding decade. Compared to Europe, U.S. property and corporate income tax rates are generally higher, while labor and, particularly, consumption tax rates are lower.

Sistemul economic american este mult descentralizat, dar în anumite situații autoritățile federale se implică prin politicile bugetare, monetare etc., bazându-se pe planificarea indicativă, argumentată științific. Guvernul SUA, în baza legislației economice, se implică în controlul practicilor de afaceri, acesta fiind exercitat față de politicile economice externe, investiționale, de dezvoltare a domeniului cercetare-dezvoltare (C-D).

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, SUA putea (și a putut) să-și asigure victoria numai în condițiile în care produsele finite ale *programei macro* nu au analog în produsele similare ale inamicului. Acest principiu, preluat pentru programele cu destinații nemilitare, pus la baza tuturor programelor, inclusiv ce prevăd continuarea creșterii forței militare, a creat miracolul economic, militar al SUA. La nivel guvernamental, începând cu anul 1950, SUA își elaborează strategia *saltul tehnologic*, bazată pe selectarea politicilor tehnico-științifice, care ar putea asigura nu perfectarea, ci crearea tehnologiilor militare, nemilitare principial noi, fără precedent, selectarea direcțiilor prioritare ale progresului tehnic, științific, tehnologic. Accentul în strategia *saltul tehnologic* în anii 1950-1960 în SUA a fost pus pe crearea produselor cu destinație militară. „Efectele” militare s-au dovedit a fi considerabile, însă eforturile (costurile, cheltuielile) s-au transformat în restricții în procesul extinderii spațiului „efectelor”. Succesul SUA în tehnologiile militare, dorința producătorilor „de efecte” de a extrage profit nu doar din bugetul de stat, care, oricât de mari venituri ar avea, totuși este limitat în comparație cu veniturile potențiale nebugetare. Începând cu anul 1960, SUA își revede strategia de dezvoltare, pe care o reorganizează spre realizarea saltului tehnologic. Saltul tehnologic, preponderent militar, este direcționat și în scopuri nemilitare, civile, constructive, umane (războiul este o activitate inumană). SUA încep investigații, elaborări pentru obținerea unor produse, servicii, tehnologii principial noi, pentru eficientizarea proceselor productive, a fondurilor, echipamentelor. În anii 1960-1990 numărul programelor strategice a crescut considerabil; SUA își programează, își planifică activitățile economice; creează produse, servicii principial noi, fără omolog în spațiu, în timp. Produsele create de SUA contribuie la creșterea economică a SUA, concomitent – la defavorizarea statelor care nu dispun de tehnologii eficiente, de produse și servicii principial noi, la transformarea SUA în LIDER ECONOMIC mondial. SUA actualmente produc peste 25% din suma PNB al tuturor țărilor de pe Terra. Succesul economic al SUA se datorează în mare măsură politicilor economice de colaborare cu alte țări. Un aport considerabil în realizarea saltului tehnologic de către SUA a fost adus de Japonia. După al Doilea Război Mondial Japonia a reușit (datorită potențialului intelectual al țării, instruirii obligatorii a populației) să creeze, într-o perioadă relativ scurtă, „miracolul” economic, să se alinieze după nivelul de dezvoltare economică cu SUA, cu cele mai dezvoltate țări din Europa. Japonia a exploatat experiența de dezvoltare a țărilor din Europa, a SUA prin

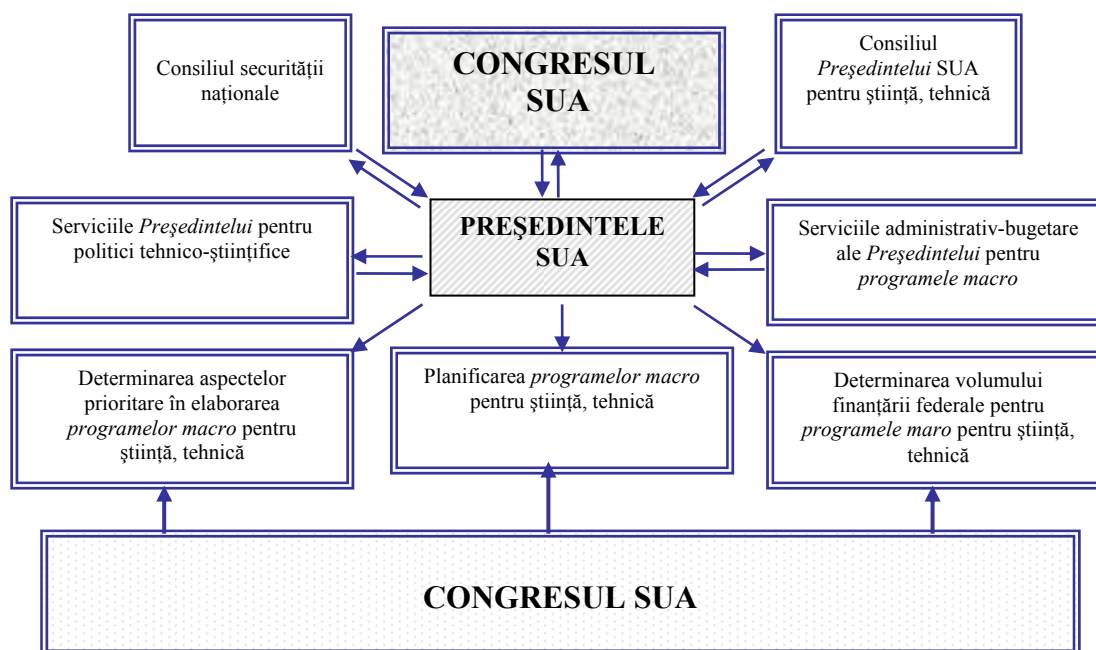
trimiterea la stagiere a specialiștilor japonezi; prin imitarea politicilor economice, dezvoltarea cercetărilor științifice fundamentale, aplicative, de proiectare. Și în timpul războiului Japonia dispunea de anumite ramuri producătoare de produse principial noi. După război Japonia a pierdut dreptul de a dezvolta ramurile respective. Potențialurile ramurilor, tradițional cu destinații militare, au fost convertite în producerea produselor pentru consumatorul civil și Japonia, ca și SUA, din activitățile militare exercitate în cel de-al Doilea Război Mondial a învățat principiul: în orice activitate Japonia trebuie să devină LIDER. Conform acestui postulat, produsele create în Japonia trebuie să fie principial noi sau, dacă au omolog, să fie create cu costuri productive mai mici decât în orice altă țară. Într-o perioadă relativ scurtă de timp produsele japoneze au reușit să cucerască piețele externe. Strategia JAPONIA-LIDER în 10 ani a „îmbătrânit” și, începând cu anul 1960, este extinsă, direcționată la soluționarea problemei deficitare în ce privește economisirea în procesele de producție a resurselor naturale, a materiei prime, a energiei. În decada 1960-1970 Japonia scoate pentru comercializare pe piața externă nu doar produsele finite, dar și produse intelectuale: idei, tehnologii, inovații, realizări științifice, tehnice. Strategia „Japonia-lider” s-a bazat pe selectarea programelor tehnico-științifice, pe selectarea politicilor care ar putea stimula crearea produselor intelectuale, s-a bazat pe experiența SUA. Începând cu anul 1980, Japonia studiază cu atenție experiența altor țări, inclusiv a SUA, dar trece la elaborări de programe tehnico-științifice naționale, devine *lider* și în modul de a organiza procesele de producere a bunurilor intelectuale. Politicile tehnico-științifice din SUA și din Japonia tot mai mult au devenit separate. În SUA gestionarea procesului de elaborare și implementare a programelor macro pentru știință, tehnologii, tehnică, inovații este bazată pe principiile „totalitarismului” economic. În atenția congresului SUA stau: ascultarea, discutarea programelor macro; stabilirea structurii cheltuielilor din bugetul federal pentru programele macro; controlul nivelului calitativ al elaborărilor programelor macro ale progresului tehnico-științific; expertiza științifică, practică, tehnologică a realizărilor programelor macro; estimarea tehnologiilor nou-create de programele macro; planificarea programelor macro; gestionarea, aprobarea actelor legislative destinate politicilor tehnico-științifice; monitorizarea realizării programelor macro pentru investigații tehnico-științifice; stabilirea structurii și a priorităților programelor pentru perioadele de scurtă, de lungă durată; examinarea problemelor economice, sociale, militare, ecologice care pot și trebuie să fie soluționate prin elaborări de programe macro pentru știință, tehnică, tehnologii (Fig.1).

Sursa: Elaborată de autor

Fig.1. Gestionarea procesului de elaborare și implementare a programelor macro de către Congresul SUA.

Președintele SUA, în procesul determinării PROGRAMELOR MACRO pentru știință, tehnică, se folosește de serviciile anumitor structuri prezidențiale pentru politici tehnico-științifice, ale Consiliului pentru știință, tehnică, de serviciile administrativ-bugetare pentru programele macro (Fig.2).

Sursa: Elaborată de autor

Fig.2. Determinarea programelor macro pentru știință, tehnică de către Congresul SUA.

Președintele Congresului SUA determină aspectele prioritare în elaborarea programelor macro, coordonează planificarea programelor macro, determină volumul finanțării federale pentru programele macro. Structurile guvernamentale de rang mediu dispun de toată libertatea în selectarea variantelor, executanților, în antrenarea specialiștilor respectivi de peste hotarele SUA în procesele de elaborare a programelor macro; Președintele și Congresul SUA determină direcțiile principale ale programelor tehnico-științifice. Un rol important în procesul monitorizării programelor macro îl au serviciile prezidențiale administrativ-bugetare, în a căror funcție este inclusă supravegherea activității structurilor guvernamentale, a ministerelor privind mersul lucrărilor, finanțarea programelor respective pentru știință, tehnică. În scopul soluționării problemelor economice, militare, sociale, ecologice de primă importanță, anual se fac restructurări, redistribuiri de finanțe, eliminări, includeri de programe tehnico-științifice. Toate acțiunile de organizare, elaborare, finanțare sunt efectuate în baza principiului „SUA-lider” mondial economic, militar. Un rol deosebit de important îl au ministerele SUA. Libertatea acțiunilor acestora este restricționată doar de volumul finanțării federale. Ministerele își creează departamentele lor pentru elaborarea și implementarea programelor științifico-tehnice, pentru monitorizarea cheltuielilor în procesele de elaborare în termenele stabilite. SUA, în procesul de elaborare a produselor, tehnologiilor principal noi, a ideilor, a inovațiilor, sunt „sortite” să facă schimb de produse, să întrețină relații economice externe cu Japonia. SUA analizează, studiază, preiau de pretutindeni experiența în ce privește elaborări inovaționale, antrenează executanți în elaborările programe macro din toate țările (dacă aceștia acolo sunt). Succesele Japoniei nu pot rămâne neobservate, neurmărite de către SUA. Japonia, spre deosebire de SUA, în elaborările sale preponderent utilizează finanțele neguvernamentale. În SUA, programele pentru știință, tehnică sunt finanțate 50% din bugetul federal; în Japonia acest indicator constituie doar 30%. În Japonia statul se implică masiv în elaborarea strategiei dezvoltării tehnico-științifice, în determinarea direcțiilor prioritare ale progresului tehnico-științific, în crearea unui sistem de structuri statale pentru susținerea și promovarea progresului tehnico-științific, a priorităților științifice, în elaborarea stimulenților pentru firmele private în scopul antrenării acestora în finanțarea lucrărilor științifice, tehnice, inovaționale, în crearea unor produse, servicii, tehnologii principal noi, fără precedent, fără omolog în timp și în spațiu. SUA și Japonia soluționează aproximativ aceleași probleme, dar se deosebesc prin nivelul de implicare a structurilor statale în stabilirea direcțiilor prioritare ale progresului tehnico-științific. Deși în Japonia statul se implică cu volumul de finanțare de cca de două ori mai puțin decât în SUA în activitățile pentru elaborări științifice, tehnice, tehnologice, inovaționale, guvernul este mai activ decât al SUA. În Japonia

există 4 coordonatori: Consiliul pentru Știință și Tehnică; Ministerul Educației, Științei, Tehnicii și Culturii; Agenția pentru Știință și Tehnologii; Ministerul Comerțului Exterior, al Industriei. Acești coordonatori supraveghează activitățile tuturor ministerelor; 97 universități naționale; 83 instituții de stat pentru cercetări științifice; exportul, importul produselor intelectuale, inovațiilor, stagierilor, tehnologiilor (Fig.3).

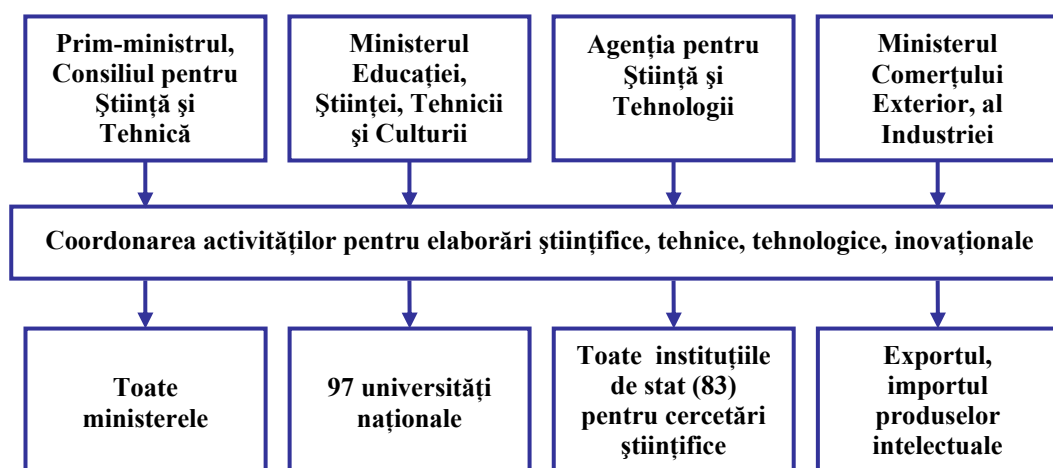

Fig.3. Coordonarea activităților pentru elaborări științifice, tehnice, tehnologice, inovaționale de către structurile statale.

În Japonia, statul se implică cu finanțarea elaborărilor tehnico-științifice în cazurile când acestea au nevoie de perioade de lungă durată; când elaborările, fiind componente ale unui program macro național, pot apărea cu anumite întârzieri; când elaborările sunt de o importanță vitală, au un impact pozitiv asupra mediului, sănătății, societății în ansamblu; când elaborările prezintă interes pentru țară, dar nu și pentru firmele private, participante la finanțare. Și SUA, și Japonia elaborează programe macro pentru investigații tehnico-științifice, elaborează arborele-scop. Comună este metodologia cercetărilor, însă scopurile programelor macro sunt diferite. SUA prioritar pune accentul pe scopuri din domeniul militar, Japonia – din domeniul civil; SUA pune scopuri de creare a unor sisteme principial noi pentru dotarea armatei, pentru a se menține în calitate de lider în domeniul tehnicii militare; Japonia își pune scopuri de creștere cantitativă și calitativă a mărfurilor, de creșterea eficienței, productivității muncii și tot pentru a se menține lider pe piața mondială. Potențialul domeniului cercetare-dezvoltare din SUA este superior celui din Japonia. De aceea, pentru a depăși situațiile-problemă, Japonia desfășoară colaborări intensive cu SUA. Schimbul de idei, tehnologii între SUA și Japonia favorizează dezvoltarea economică a fiecărei din aceste țări. Japonia nu posedă potențial științific teoretic la nivelul SUA, duce lipsă de multe resurse. SUA, prin colaborările cu Japonia, prin extinderea exportului, importului, își dezvoltă în continuare economia națională, își perfecționează metodologia elaborărilor științifice, implicarea statului în procesul elaborărilor programelor macro. Produsele programelor macro ale SUA sunt originale, principial noi (fără precedent în timp, în spațiu), tehnologiile, după criteriile respective (economic, social, ecologic, militar), sunt performante. În acest context, SUA, devenind un monopolist de talie mondială, e și firesc să nu se „grăbească” pentru a comercializa tehnologiile productive de performanță. În relațiile economice internaționale SUA se conduce de un șir de principii: numărul cumpărătorilor de produse din SUA trebuie să fie în creștere, iar vânzător – numai SUA; marfa de proveniență din SUA trebuie să se deosebească de marfa similară din alte țări prin originalitate; cumpărătorii din diferite țări sunt tratați de către SUA diferit: pentru unii prețurile sunt moderate, pentru alții – mai ridicate sau exportul în altele este totalmente interzis; SUA trebuie, în profilul fiecărui produs exportat, să-și mărească capacitățile productive, în consecință costurile specifice (la o unitate) se reduc, profitul crește; produsele, ideile, tehnologiile SUA trebuie să fie apărate prin patentele respective, asigurate de a fi plagiate, copiate, contrafăcute etc.; SUA trebuie să susțină exportul fondurilor productive moral depășite, să interzică exportul tehnologiilor performante; SUA nu trebuie să pună la dispoziția cumpărătorilor potențiali sistemul de prețuri la produsele din programele macro; SUA nu trebuie să susțină asociațiile, uniunile, comunitățile economice ale unor state care duc politici economice, militare, sociale antiSUA. În baza principiilor enumerate, SUA și-a elaborat politicile export-import. Având un control de monopolist asupra prețurilor, SUA reprezintă forța pieței, stabilește nivelul de prețuri relativ mai

ridicat. Succesul SUA în realizarea programelor macro creează condiții ca SUA să stabilească pentru toți importatorii prețuri determinate de condiția: $\text{Marginal Revenue} = \text{Marginal Cost}$ (condiția necesară pentru realizarea profitului maxim). Însă, pe piața internațională prețul este mai mare decât Marginal Revenue. De aceea, SUA determină volumul exportului Q din condiția $MR=MC$, care este comercializat la un preț mai mare, determinat de Average Revenue. În așa mod, SUA își limitează volumul de mărfuri exportate, dar care sunt comercializate la un preț mai înalt. SUA cu produsele sale originale, fără precedent în timp și în spațiu, își determină și volumul optim de mărfuri pentru export și prețurile de comercializare a acestora. Altfel vorbind, SUA își poate permite să producă mai puțin, însă să comercializeze la prețuri mai mari. Și acest aspect nu este unicul factor favorabil SUA. Se știe că costul specific (la o unitate) este în dependență inversă de volumul producției. Majorând volumul producerii, SUA își reduce costul specific; SUA este unica țară, care pentru anumite mărfuri dispune de un control absolut asupra piețelor internaționale; SUA poate folosi (și folosește) proceduri de stabilire a prețurilor discriminatorii pentru importatori. SUA este lider mondial în domeniul creării produselor, mărfurilor principial noi, a tehnologiilor productive performante; în dezvoltarea sa economică SUA pune accent pe dezvoltarea domeniului cercetare-dezvoltare; toate politicile economice ale SUA țin cont de experiența țării, de depresiunea economică din anii 1930-1934. În consecință, ramurile constructoare de mașini, de mijloace de producere, de utilaje, echipamente dotează cu cele necesare sfera productivă, neproductivă, contribuie la creșterea volumului exportului, la dotarea Forțelor Armate ale țării. Nivelul tehnic, preciziile, eficiențele, siguranța, performanțele ramurilor producătoare de mașini ale SUA sunt net superioare oricărei țări din lume după criteriile respective. Produsele ramurilor constructoare de mașini pe piața mondială sunt solicitate, fiindcă: toate produsele sunt asigurate cu complete de schimb pentru reparații, cu blocuri de piese care, în caz de necesitate, pot fi ușor montate; toate produsele exportate au termene considerabile de garanție a funcționării; produsele exportate sunt eficiente, performante. Creșterea volumului exportului de mașini, tehnologii, echipamente etc. din SUA este impulsionat de intensitatea cu care apar produse noi create de programele macro. În acest context, este necesar să ne amintim de legea, conform căreia utilajele trebuie depreciate pe parcursul a nu mai mult de 5 ani, adoptată în SUA în anul 1981. Statul, pentru a susține această perioadă de recuperare (de 5 ani), introduce un sistem de acordare, în anumite cazuri, a unor subsidii. Tehnica, utilajele, echipamentele etc. moral depreciate (din considerentele SUA), dar cu fizicul performant în comparație cu nivelul utilajelor de peste hotarele SUA, sunt exportate. SUA, exportând utilaje, mașini, echipamente, soluționează două probleme: își face „loc” pentru produsele principial noi, create de programele macro; își crește volumul exportului. Exportul SUA este generat în mare măsură de necesitatea de „transfuzie” de capital din SUA în alte țări.

Concluzii

- ✓ Începând cu anul 1950, SUA își elaborează strategia *saltul tehnologic* bazat pe selectarea politicilor tehnico-științifice, care ar putea asigura nu perfectarea, ci crearea tehnologiilor militare, nemilitare – principial noi, fără precedent; pe selectarea direcțiilor prioritare ale progresului tehnic, științific, tehnologic.
- ✓ SUA au început serios investigațiile, elaborări pentru obținerea unor produse, servicii, tehnologii principial noi, pentru eficientizarea proceselor productive, a fondurilor, echipamentelor.
- ✓ În SUA gestionarea procesului de elaborare și implementare a programelor macro pentru știință, tehnologii, tehnică, inovații este bazată pe principiile „totalitarismului” economic.
- ✓ Toate acțiunile de organizare, elaborare, finanțare sunt efectuate în baza principiului „SUA-lider” mondial economic, militar.
- ✓ Schimbul de idei, tehnologii între SUA și Japonia favorizează dezvoltarea economică a fiecărei din aceste țări.
- ✓ Produsele programelor macro ale SUA sunt originale, principial noi (fără precedent în timp, în spațiu), tehnologiile după criteriile respective (economic, social, ecologic, militar) sunt performante.
- ✓ SUA și-au elaborat politicile export-import. Deținând un control de monopolist asupra prețurilor, SUA reprezintă forța pieței, stabilește nivelul de prețuri relativ mai ridicat.
- ✓ SUA cu produsele sale originale, fără precedent în timp și în spațiu, își determină și volumul optim de mărfuri pentru export și prețurile de comercializare a acestora.
- ✓ Creșterea volumului exportului de mașini, tehnologii, echipamente etc. din SUA este impulsionat de intensitatea cu care apar produse noi create de programele macro.
- ✓ Exportând utilaje, mașini, echipamente, SUA soluționează două probleme: își face „loc” pentru produsele principial noi, create de programele macro; își crește volumul exportului.

Bibliografie:

1. Friedman M. Lessons on Monetary Policy from the 1980 // Journal of Economic Perspective, 1988, No2, p.51-72.
2. Gribincea A., Sârbu G. Tendințele actuale privind transformările globale // Studii Economice, 2009, nr.1-2, p.66-71.
3. Gribincea A., Sava E. Relațiile economice dintre poli economici: noțiuni, concepte, experiență: Monografie. - Chișinău: USM, 2009.
4. Gribincea A., Soltan A. Necesitatea reglării globalizării // Economica, 2009, nr.3 (67), p.102-114.
5. Lange O. Quelques observations sur l'analyse „input-output”. - In: Cahier de l'Institut de Science Economique Appliquée, nr.49, Paris, Janvier, 1957.
6. Mankiw N. Gregory. Macroeconomics. - Harvard University, Worth Publishers, p.466.
7. Maximilian S. Economic growth: quantitative and qualitative aspect // Conferința științifico-practică internațională „Dezvoltarea turismului la începutul sec.XXI”, 27 septembrie 2009 // Col. red. Gribincea A. Ed.3. - Chișinău: ULIM, 2009, p.329-335.
8. Мэнкью Г.Н. Макроэкономика. - Москва: Изд-во Московского университета, 1994, с.419.

Prezentat la 11.11.2009